

IDENTIFICĂRI CONCEPTUAL-TEORETICE A RELAȚIEI „POLITICĂ EXTERNĂ” ȘI „COMUNICARE STRATEGICĂ”

CONCEPTUAL-THEORETICAL IDENTIFICATIONS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN “FOREIGN POLICY” AND “STRATEGIC COMMUNICATION”

CZU: 327:316.77

<https://doi.org/10.59295/spd2025s.25>

Iaroslav CEBANU

ORCID: 0009-0000-9730-9730

E-mail: cebanuiaroslav@gmail.com

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Svetlana CEBOTARI

ORCID: 0000-0001-9073-104X

E-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This article analyzes the relationship and interaction between foreign policy and strategic communication through the lens of political science analysis. The objectives of this work are to conduct a conceptual analysis of the connection between strategic communication and foreign policy, as well as to evaluate the actions of the Republic of Moldova in this area in the context of geopolitical volatility and international instability. The following methods were used for this work: content analysis, institutional method, systemic method, factor analysis, analysis and synthesis.*

The results obtained show that the foreign policy of the Republic of Moldova, in connection with the growing use of information technologies, new communication channels, digital means of communication, is undergoing qualitative and phenomenological changes, adaptation to which is facilitated by strategic communication and which needs further development.

Keywords: *strategic communication, foreign policy, international relations.*

INTRODUCERE

În cadrul proceselor politice contemporane, relațiile bilaterale dintre state continuă să reprezinte forma principală de interacțiune în promovarea politicii externe. Autosuficiența și suveranitatea unui stat constituie premise esențiale pentru formularea și implementarea unei politici externe aliniate intereselor naționale fundamentale. Contextul actual, marcat de proliferarea canalelor de comunicare digitală, răspândirea dezinformării, știrilor false, tehnologiilor deepfake, precum și de manifestarea fenomenelor de război hibrid și informațional -în special în lumina conflictului militar din Ucraina și a tentativelor Federației Ruse de a influența indirect politica internă și externă a Republicii Moldova- accentuează importanța unei comunicări strategice coerente. O astfel de

comunicare devine nu doar un garant al stabilității în politica externă, ci și un instrument crucial de protecție a securității și integrității spațiului politic intern. Evenimentele recente de pe scena internațională -cum ar fi eroziunea sistemelor globale de securitate și menținere a păcii, escaladarea acțiunilor militare în Ucraina, precum și conflictul dintre Israel și Iran- relevă cu atât mai mult necesitatea orientării ferme spre integrarea europeană, dezvoltarea pașnică și consolidarea rezilienței față de influențele exercitate de actori statali sau non-statali externi. În acest context, comunicarea strategică dobândește un rol esențial atât în politica externă, cât și în cea internă, fiind concepută ca o barieră împotriva interferențelor externe și ca un mecanism de întărire a coeziunii naționale.

Un moment semnificativ pentru Republica Moldova, cu un potențial substanțial de dezvoltare, îl constituie adoptarea noii Concepții de comunicare strategică, aprobată de Guvern în anul 2024. Aceasta evidențiază necesitatea asigurării unei informări corecte a populației și a combaterii active a campaniilor de dezinformare provenite din exterior. Pentru o înțelegere conceptuală și teoretică a interdependenței dintre politica externă și comunicarea strategică, este necesară o analiză aprofundată a conținutului ambelor domenii, a convergențelor conceptuale dintre ele.

MATERIAL ȘI METODĂ

În analiza fenomenelor asociate politicii externe și comunicării strategice, este esențială definirea conceptuală riguroasă a acestor termeni, precum și înțelegerea modului în care se manifestă în cadrul proceselor politice contemporane. Pornind de la metoda analizei de conținut și de la reperele istorice ale gândirii socio-politice, se constată că, în literatura de specialitate, conceptualizarea politicii externe – în special în tradiția academică americană – se bazează frecvent pe evaluări cantitative. În acest context, savantul american J. Frankel, adoptând o perspectivă pozitivistă, definește politica externă drept un raport între interesele naționale, înțelese ca totalitate a valorilor naționale pentru care acționează națiunea [1]. Această abordare reflectă tendința dominantă a cercetării americane de a operaționaliza conceptele și de a construi modele cauzale riguroase pentru explicarea fenomenelor internaționale.

O contribuție relevantă în această direcție aparține cercetătoarei Tatiana Alekseeva, afiliată MGIMO, care atrage atenția asupra diferențelor substanțiale dintre paradigmele teoretice dominante în Statele Unite și cele din Europa Occidentală. [2, p. 224].

În definirea conținutului politicii externe, echipa de autori Caporaso J. și Levine D. evidențiază complexitatea conceptuală și antagonismele existente în procesul de teoretizare a acestui fenomen. Analizând geneza conceptelor politice care fundamentează acțiunile externe ale statului, aceștia subliniază lipsa unui consens teoretic clar în definirea politicii: „Există numeroase concepții concurente despre ceea ce înseamnă politica, și niciuna dintre ele nu a câștigat supremația, demonstrând o superioritate teoretică evidentă” [3, p. 256]. În acest sens, politica a fost definită în moduri variate, în funcție de orientarea teoretică a autorilor: ca „cine primește ce, când și cum” (Lasswell), „lupta pentru putere” (Morgenthau), „arta și știința guvernării”, „socializarea conflictului”

(Schattschneider), „modele de putere, guvernare și autoritate” (Dahl), „știința statului”, „distribuirea autoritară a valorilor” (Easton), „conflict pur – ca în cazul opoziției dintre ‘noi’ și ‘ei’” (Schmitt) sau „reconcilierea intereselor contradictorii prin politica de stat” (Crick). Aceste definiții plasează concepte precum puterea, autoritatea, guvernarea, statul, conflictul și rezolvarea conflictelor în centrul înțelegerii politicii [3, p. 8].

În procesul de teoretizare a politicii externe și a politicii în general, o parte dintre autori recurg la o abordare reductivă, tratând politica exclusiv prin prisma mecanismelor formale de guvernare. În unele cazuri, termenii „principiu” și „politică” sunt utilizați interschimbabil, politica fiind echivalată cu activitățile, procesele și structurile guvernamentale. Această perspectivă identifică politica cu structurile instituționale, legislația, actorii guvernamentali și politicile publice. [3, p. 9].

Sistemul instituțional reprezintă fundamentul esențial al procesului de elaborare și implementare a politicii externe. În acest sens, autorii Cebotari S. și Budurina-Goreacii C. evidențiază importanța arhitecturii instituționale care susține și gestionează acțiunile externe ale statului. Potrivit acestora, politica externă este realizată prin intermediul unor structuri statale specializate, dotate cu competențe specifice în domeniul relațiilor internaționale: Ministerul Afacerilor Externe, comisiile parlamentare responsabile cu politica externă, ambasadele și reprezentanțele diplomatice. Aceste instituții includ experți în domenii variate - militar, economic, cultural, științific – care își desfășoară activitatea în cadrul misiunilor oficiale sau semi-oficiale, sub coordonarea ambasadelor și în conformitate cu obiectivele diplomatice stabilite [4, p. 167]. Politica externă, prin obiectivele pe care le urmărește și prin metodele alese pentru atingerea acestora, reflectă într-o mare măsură realitățile interne ale statului: contextul politic, resursele disponibile și potențialul profesional al actorilor instituționali. Totodată, funcționarea sistemului instituțional al statului în relațiile externe are loc în cadrul mai larg al sistemului de relații internaționale. Aici, normele dreptului internațional, interacțiunile economice, schimburile culturale și parteneriatele sociale impun necesitatea unui dialog eficient și adaptat intereselor strategice contemporane. Acest dialog este susținut prin utilizarea mijloacelor moderne de comunicare, în special prin comunicarea strategică.

O contribuție semnificativă la analiza complexă a fenomenului politicii externe este adusă de studiul realizat de V. Hudson, care propune o abordare multilevel (pe niveluri). Autorul identifică cinci componente ale analizei politicii externe, combinând dimensiunea sistemului instituțional al statului cu factorii psihologici și sociali care influențează comunicarea strategică în acest domeniu [5, p. 234]. Autorul V. Hudson propune un model analitic pe cinci niveluri care oferă o perspectivă sistemică asupra formării și implementării politicii externe, fundamentat pe interacțiunea dintre factori individuali, instituționali, societali, interstatali și globali [5, p. 197-98]. Această abordare evidențiază o succesiune logică în lanț, începând cu elementele de ordin psihologic și culminând cu dinamica sistemului internațional.

Componenta psihologică. Acest prim nivel analizează factori psihodinamici precum trăsăturile de personalitate și sistemele de credințe ale liderilor politici, care influențează

decizia politică externă. Politica externă este astfel reflectarea voinței politice a liderului, influențată de percepții subiective, stil decizional și motivații personale. Accentul cade pe procesul decizional individual și pe rolul personalității în conturarea direcțiilor de politică externă ale statului [5, p. 197].

Componenta politică. La acest nivel, autorul investighează dimensiunea instituțională formală a procesului de luare a deciziilor externe, incluzând mecanismele de legătură și descriptori agregați ai sistemului politic. Se analizează modul în care actorii politici - individuali și colectivi – interacționează în cadrul instituțiilor statului, precum și procesul de agregare și negociere a intereselor care conduc la formularea unei politici externe coerente [5, p. 198].

Componenta societală. Al treilea nivel introduce analiza factorilor culturali și sociali, precum cultura politică, identitatea națională, structura socială și conflictele interne. Aceste variabile societale influențează percepțiile colective despre rolul statului în sistemul internațional și, implicit, asupra direcțiilor strategice ale politicii externe. Politica externă este, astfel, condiționată de contextul societal intern și de consensul social cu privire la valorile și interesele naționale [ibidem].

Componenta interstatală. Acest nivel se concentrează pe dinamica relațiilor bilaterale și multilaterale, analizând modelele de acțiune și reacție dintre state, precum și relațiile de dependență și interdependență. Este explorată interpenetrarea dintre politica internă și cea externă, subliniindu-se cum constrângerile și oportunitățile oferite de mediul interstatal influențează comportamentul unui stat în arena internațională [ibidem].

Componenta globală. Ultimul nivel al analizei vizează contextul sistemului internațional, luând în considerare descriptori agregați precum distribuția puterii, statutul statelor, fenomenele subsistemice și factorii texturali ai mediului global. Politica externă este aici privită ca un proces adaptativ la dinamica și arhitectura sistemului internațional – influențat de factori structurali precum poziționarea geografică, resursele naturale, capacitățile economice și militare, precum și statutul normativ în cadrul ordinii internaționale [ibidem]. Astfel, prin această abordare integrativă, Hudson oferă un cadru conceptual util pentru înțelegerea multidimensională a politicii externe, în care fiecare nivel reflectă o interacțiune specifică între actori, instituții, norme și structuri globale.

Conceptualizarea comunicării strategice în cadrul politicii externe este strâns corelată cu discursul autorităților oficiale și este reglementată printr-un cadru normativ clar definit, concretizat în strategii, acte normative și comunicate oficiale elaborate și coordonate de instituțiile responsabile de politica externă, precum MAE, instituții guvernamentale specializate, misiuni diplomatice și atașați ai reprezentanțelor statului în exterior. Comunicarea strategică actuală cuprinde acțiuni integrate în politica externă, vizând informarea corectă a publicului și întărirea securității naționale prin combaterea dezinformării și manipulării opiniei.

Potrivit lui A. Mariș, comunicarea strategică constituie un instrument fundamental de exercitare a influenței în cadrul relațiilor de putere, având drept scop modelarea percepțiilor și atitudinilor societății. Aceasta implică utilizarea strategiilor narative,

formularea temelor persuasive și valorificarea vulnerabilităților anumitor segmente ale publicului țintă, în cadrul unui proces complex și coordonat de comunicare [6, p. 96]. În literatura de specialitate autohtonă, autori precum E. Mârzac și V. Zaharia propun o tipologie funcțională a comunicării strategice, relevantă în mod particular pentru contextul Republicii Moldova. Această abordare clasifică comunicarea strategică în funcție de destinație și de acoperirea publicului țintă, structurând-o pe trei niveluri principale [7, p. 26]:

a) *la nivel național*, comunicarea strategică este orientată spre interacțiunea eficientă cu grupurile-cheie din cadrul publicului larg, urmărind consolidarea rezilienței sociale față de dezinformare și manipulare.

b) *la nivel intern*, aceasta contribuie la creșterea transparenței în actul guvernării, facilitează dialogul instituțional cu cetățenii și susține dezvoltarea unei culturi democratice participative.

c) *la nivel instituțional*, comunicarea strategică devine un instrument esențial pentru dezvoltarea organizațională, asigurând claritatea misiunii și a obiectivelor în cadrul ministerelor și agențiilor guvernamentale.

În completarea acestor clasificări, este necesar de subliniat faptul că eficiența comunicării strategice depinde de articularea coerentă și sincronizată a proceselor de comunicare atât pe orizontală cât și pe verticală între nivelurile ierarhice ale administrației publice.

Cercetătorul M. Butuc aduce o contribuție esențială la aprofundarea conceptului de comunicare strategică, reliefând faptul că aceasta nu poate fi redusă la un simplu ansamblu de algoritmi instituționali. Dimpotrivă, comunicarea strategică trebuie înțeleasă ca un fenomen socio-politic și cultural complex, modelat de contextul lingvistic, mediatic, dinamica socioculturală. [8, p. 27].

Un aspect crucial evidențiat de Butuc că un stat suveran aflat sub presiuni externe constante - fie ele lingvistice, politice sau informaționale să își piardă capacitatea de a gestiona coerent comunicarea instituțională. Astfel de condiții, statul devine vulnerabil la narațiuni externe ostile pentru a submina legitimitatea instituțiilor și identitatea statală prin instrumente de propagandă, dezinformare și manipulare informațională, consolidând riscurile la adresa securității și coeziunii interne. Conform literaturii de specialitate, astfel de fenomene capătă o intensitate sporită în timpul campaniilor electorale, când lipsa unui mecanism eficient de comunicare strategică poate favoriza interferențe externe și afectarea procesului democratic [9, p. 59].

Prin urmare, în contextul alegerilor parlamentare și prezidențiale anticipate din Republica Moldova și România din anul 2025, comunicarea strategică nu mai reprezintă doar un instrument de sprijin pentru administrația publică, ci devine o componentă esențială pentru protejarea fundamentelor democratice. Implementarea unei comunicări strategice eficiente, coordonate și proactive constituie o condiție necesară pentru contracararea influențelor externe și consolidarea rezilienței naționale în fața amenințărilor hibride și informaționale.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Aplicarea metodei analizei factoriale permite evidențierea unor elemente esențiale privind influența exercitată de politica externă a unui stat asupra publicului unui alt stat. Comunicarea strategică este adesea confundată cu dimensiuni precum diplomația oficială, diplomația culturală sau alte forme tradiționale de proiecție a puterii și valorilor în relațiile internaționale. Totuși, comunicarea strategică se distinge fundamental de aceste concepte prin natura sa explicit comunicățională, orientarea către publicul-țintă final și dimensiunea sa temporală, care presupune atingerea unor obiective concrete într-un interval de timp bine determinat. În contextul politicii externe a Republicii Moldova, caracterizată de aspirația către integrarea europeană și de angajamentul față de protejarea suveranității și independenței naționale, comunicarea strategică reprezintă un instrument esențial de consolidare a sprijinului internațional. Totodată, ea servește ca mecanism de apărare împotriva tentativelor de influență ostilă din partea Federației Ruse și a actorilor interni afiliați acesteia. Importanța dezvoltării acestui domeniu a fost recunoscută și de partenerii internaționali ai Republicii Moldova. Astfel, Uniunea Europeană a acordat sprijin Centrului de Comunicare Strategică din Republica Moldova, subliniind rolul său crucial în contracararea campaniilor de dezinformare și în protejarea integrității informaționale a statului [10].

Un exemplu notabil de succes al comunicării strategice în plan extern îl constituie consolidarea relațiilor de cooperare internațională, concretizată prin: semnarea Parteneriatului Strategic pentru combaterea dezinformării între Republica Moldova și Franța, care are drept scop întărirea colaborării bilaterale în domeniul combaterii dezinformării digitale și a apărării spațiului informațional moldovenesc; stabilirea unui cadru de cooperare între Agenția franceză VIGINUM și Centrul de Comunicare Strategică al Republicii Moldova, în vederea identificării și combaterii amenințărilor hibride; protejarea proceselor electorale din Republica Moldova împotriva interferențelor externe, cu accent pe prevenirea manipulării informaționale și a subversiunii politice în perioada electorală [10, 11]. Aceste inițiative evidențiază nu doar recunoașterea internațională a eforturilor Republicii Moldova în domeniul comunicării strategice, ci și caracterul emergent al acesteia ca instrument de apărare și diplomație în epoca post-adevărului.

În egală măsură, Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii recunosc rolul crucial al comunicării strategice în susținerea stabilității și securității Republicii Moldova. Astfel, UE finanțează proiecte de consolidare a capacităților instituționale ale Moldovei în domeniul comunicării strategice, inclusiv prin crearea de grupuri operaționale hibride, destinate combaterii dezinformării în perioade electorale sensibile [10]. În mod similar, în cadrul dialogului strategic SUA–Republica Moldova, s-a subliniat necesitatea intensificării eforturilor comune în domeniul combaterii dezinformării, ca parte a unei abordări mai largi privind reziliența democratică și apărarea spațiului informațional [12].

O atenție deosebită trebuie acordată obiectivului general al comunicării strategice în cadrul politicii externe. Din această perspectivă, este evident că statele își promovează interesele naționale prin mesaje atent coordonate, adresate atât publicului intern,

cât și audienței internaționale. Prin urmare, comunicarea strategică este o componentă immanentă a politicii externe, în special în dimensiunea sa non-militară. Orice stat care urmărește apărarea și promovarea intereselor sale vitale se angajează, în mod inevitabil, într-un proces comunicațional strategic orientată spre rezultate durabile și influență pe termen lung. Astfel, comunicarea politică se transformă într-un instrument strategic, esențial în realizarea obiectivelor pe termen mediu și lung ale politicii externe.

Obiectivul specific al comunicării strategice ca factor de securitate și menținere a traiectoriei europene pentru Republica Moldova până în 2027. Un obiectiv fundamental al politicii externe a Republicii Moldova este sprijinirea și consolidarea libertății și pluralismului mass-media, precum și oferirea de asistență pentru protejarea spațiului informațional al țării împotriva dezinformării. Aceste priorități sunt reafirmate în cadrul Planului național de acțiuni privind realizarea criteriilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, precum și în implementarea Acordului de Asociere RM-UE pentru perioada 2023-2027, în special în prevederile articolului 5 referitor la Politica externă și de securitate [13].

Conform Agendei de Asociere 2021-2027, unul dintre angajamentele cheie este consolidarea cooperării în domeniul dezvoltării capacităților de comunicare strategică, inclusiv în ceea ce privește combaterea dezinformării. Acest proces include și sprijinirea continuă a libertății și pluralismului mass-media, precum și acordarea de asistență pentru protejarea mediului informațional al Republicii Moldova. Principala măsură de implementare constă în dezvoltarea potențialului instituțional în domeniul comunicării strategice, prin preluarea experienței și a bunelor practici ale statelor membre și partenerilor Uniunii Europene. Acest demers este susținut prin activități de formare profesională, schimburi de informații și consultări cu experți din cadrul UE și altor organizații internaționale, ceea ce consolidează capacitatea Republicii Moldova de a răspunde provocărilor informaționale și de a menține o traiectorie clară spre integrarea europeană.

Analizând atribuțiile comunicării strategice, devine evident că aceasta depășește cu mult rolul limitat al comunicatelor de presă sau al simplului flux de știri, constituind un element central al unei politici externe deschise și prietenoase. Una dintre sarcinile fundamentale ale comunicării strategice este menținerea înțelegerii și încrederii reciproce pe scena internațională [14, p.107]. În contextul politicii externe, comunicarea strategică oferă guvernului nu doar mijloacele de a transmite poziția oficială către publicul internațional, ci și capacitatea de a interacționa activ cu acesta. Totodată, această formă de comunicare permite guvernului să demonstreze deschiderea și sinceritatea intențiilor sale. În contextul presiunilor informaționale tot mai intense asupra Republicii Moldova, un pas esențial în instituționalizarea măsurilor de protecție și combatere a ingerințelor în afacerile interne ale țării a fost crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, instituit de Parlament la 22 decembrie 2023 [15]. Centrul are ca scop asigurarea unei reacții rapide și coordonate la narațiunile ce pot reprezenta amenințări potențiale, precum și transmiterea sistematică a mesajelor strategice atât pe plan intern, cât și către audiențele externe. Conform Conceptului pentru perioada 2024-

2028, Centrul exercită nu doar un rol reactiv, ci și unul proactiv, orientat spre prevenirea manipulărilor, intervențiilor și activităților informaționale subversive [15]. Înființarea acestui organism marchează o consolidare instituțională importantă a comunicării strategice la nivel național și regional, având un impact direct asupra politicii externe și procesului de integrare europeană.

Un alt factor de relevanță majoră este menținerea și promovarea imaginii Republicii Moldova pe plan internațional, la care contribuie în mod semnificativ comunicarea strategică. Prin intermediul Centrului se urmărește creșterea încrederii în sursele oficiale guvernamentale și îmbunătățirea percepției țării în arena internațională.

Un pas important în consolidarea comunicării strategice a fost și inițiativa legislativă din iunie 2025 privind transferul Centrului în subordinea directă a Președintelui Republicii Moldova. Această măsură urmărește îmbunătățirea interacțiunii dintre politica internă și cea externă, facilitând o coordonare mai eficientă la cel mai înalt nivel [16]. În opinia noastră, această decizie reflectă recunoașterea explicită a amenințărilor actuale generate de influențele externe și necesitatea actualizării activităților în domeniul politicii externe, în conformitate cu prioritățile strategice ale țării.

Extinderea rolului instituțiilor în asigurarea securității naționale de securitate și implicarea directă a SIS devine esențială pentru reducerea impactului campaniilor externe de dezinformare, în special în mediile media digitale precum Telegram și TikTok, unde anumite persoane coordonate din state terțe pot disemina narațiuni dăunătoare [13], [17]. Datorită abordării sistemice, Centrul asigură monitorizarea, reacția rapidă și educarea publicului, reducând vulnerabilitățile la manipulări externe și întărind reziliența națională.

CONCLUZII

Comunicarea strategică, în contextul instabilității situației internaționale și al dinamicii politicii mondiale, ocupă un rol esențial în politica externă, servind drept factor de asigurare a stabilității pentru politica internă prin armonizarea obiectivelor, sarcinilor și misiunilor instituțiilor statului. În cadrul politicii externe, comunicarea strategică este vitală pentru funcționarii publici de rang înalt, misiunile diplomatice, audiențele țintă și diaspora, facilitând transmiterea informațiilor de importanță capitală pentru stat. Aceasta necesită o actualizare rapidă și adaptată pentru aplicarea practică într-un peisaj informațional și socio-politic în continuă schimbare, un aspect cu o importanță deosebită pentru țările din Europa de Est, în special pentru Republica Moldova.

Astfel, relația dintre comunicarea strategică și politica externă are un caracter causal, iar actualmente, influențată de evoluția tehnologiilor rapide de transmitere și schimb de informații, comunicarea strategică este un rezultat al politicii externe, și o anticipare a acesteia, răspunzând dinamicii politicii externe statelor. Această legătură directă se evidențiază prin faptul că atât politica externă, cât și comunicarea strategică urmăresc realizarea intereselor naționale, însă comunicarea strategică se adresează unui public larg. Comunicarea strategică deține un rol cheie în implementarea politicii externe prin

mijloace pașnice, bazate pe informare și dialog. Astfel, pe termen lung, comunicarea strategică are drept scop informarea și publicului cu privire la interesele și obiectivele statului, prin dialog la nivel interstatat, la cel mai înalt nivel (șefii de stat) și la nivelul organelor de stat (parlament, guvern, ministere specializate, misiuni diplomatice, proiecte internaționale etc.).

REFERINȚE:

1. FRANKEL, J. *International Relations in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press, 1979. p. 85.
2. ALEKSEEVA, T. "The West" and "Non-West" in the Space of International Relations Theory. *Vestnik RUDN. International Relations*, 2017, 17(2), pp. 217–232. ISSN 1810-1234. Available at: https://www.researchgate.net/publication/316946517_The_West_and_Non-West_in_the_Space_of_International_Relations_Theory [Просмотрено: 26.06.2025].
3. CAPORASO, J. & LEVINE, D. *Theories of Political Economy*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. 256 p.
4. CEBOTARI, S., BUDURINA-GOREACII, C. Theoretical-conceptual approaches of the „foreign policy” phenomenon. În: *Moldoscopia*, 2012, nr. 2(57), pp. 163–170. ISSN 1812-2566.
5. HUDSON, V. *Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory*. Lanham: The Rowman and Littlefield Publishing Group, 2007. ISBN 978-0742516892.
6. MARIȘ, A. Comunicarea strategică – element de influențare esențial în exercitarea puterii – soft power sau smart power? *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 2020, septembrie, pp. 91–98. Disponibil: <https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/download/913/874/3474> [Accesat: 26.06.2025].
7. MÂRZAC, E. & ZAHARIA, V. *Comunicarea strategică și combaterea dezinformării. Ghid de combatere a dezinformării prin comunicare strategică*. Chișinău: Bons Office, 2024. 72 p. ISBN 978-5-36241-243-2.
8. BUTUC, M. Particularități ale comunicării strategice în contextul spațiului informațional din Republica Moldova. *Studii naționale de securitate*, 2021, 1(3), pp. 22–28. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/151439 [Accesat: 26.06.2025].
9. NATEA, M., ZAHARAGIU, V. Comunicare strategică pentru combaterea dezinformării. Rolul administrației locale. În: *Mecanisme și modele de adoptare a deciziilor la nivel local/regional/central. Acțiune din Proiectul Jean Monnet „Centrul de Excelență”: „Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”*, 1 septembrie 2024, Chișinău, pp. 57–72. Chișinău: Print-Caro SRL, 2024. ISBN 978-5-85748-039-7.

10. KALLAS, K. Moldova: Remarks by HR/VP at joint press conference with President Maia Sandu. EEAS, 24 Apr 2025. Available at: https://www.eeas.europa.eu/eeas/moldova-remarks-high-representativevice-president-kaja-kallas-joint-press-conference%C2%A0-president-maia_en [Accessed: 27.06.2025].
11. RFI. ModernGhana. France strengthens support for Moldova as Russian destabilisation efforts persist. 11.06.2025. Available: <https://www.modernghana.com/news/1385245/france-strengthens-support-for-moldova-as-russian.html#:~:text=The%20partnership%20involves%20collaboration%20between,electoral%20processes%20from%20foreign%20interference> [Accessed: 27.06.2025].
12. JENSEN, D. How can partners help a young democracy contain conflicts amid key elections? USIP, 1 May 2024. Available at: <https://www.usip.org/publications/2024/05/how-can-partners-help-young-democracy-contain-conflicts-amid-key-elections> [Accessed: 27.06.2025].
13. MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE RM. Contribuția GL 31 pentru Planul național de acțiuni privind realizarea criteriilor de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană și privind implementarea Acordului de Asociere RM – UE pentru anii 2023–2027. Chișinău: MAE RM, 2023. Disponibil: https://mfa.gov.md/sites/default/files/cap._31_politica_externa_de_securitate_si_aparare_pna_2023-2027.pdf [Accesat: 27.06.2025].
14. PĚRU-BALAN, AURELIA & CĂLUGĂRU, CORINA. Comunicarea strategică și noua diplomatie publică: consubstanțialitate și percepție în spațiul public național. În: *Administrarea Publică*, 2021, nr. 2(110), pp. 105–113. ISSN 1813-8489.
15. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. Concepția de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 416 din 22 decembrie 2023. Chișinău: Parlamentul RM, 2023. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141254&lang=ro [Accessed: 27.06.2025].
16. MOLDPRES. Centrul „Patriot” va trece în subordinea directă a Președintelui Republicii. 12 iunie 2025. Available at: <https://www.moldpres.md/rom/societate/centrul-patriot-va-trece-in-subordinea-directa-a-presedintelui-republicii-moldova> [Accessed: 27.06.2025].
17. MCGRATH, SARA & ALEXANDRU, ANDREI. Moldova-Russia European Union disinformation. AP News, 5 Mar 2024. Available at: <https://apnews.com/article/b4ad677cc8d99911bc4144ea9893d8ba> [Accessed: 27.06.2025].